

گلچینی از
مصاحبه رسانه‌های خارجی
با آیت الله العظمی صانعی
در دهه ۸۰

خبرگزاری فرانسه

آقای استفان اسمیت

(۳۰/۱۰/۸۴)

Agence France-Presse

صفیر حیات

سال چهارم
شماره نوزدهم و بیستم
فروردین و اردیبهشت/خرداد و تیر ماه ۱۳۹۷

بنده با مطالعه دیدگاه و نظریات جنابعالی ملاحظه کردم
صراحتاً هر نوع تبعیض در حقوق اجتماعی را انکار نمودید.
در این مورد بیشتر توضیح دهید؟

به نظر بنده در اسلام نه تبعیض وجود دارد و نه تضییع حقوق و نه ظلم به افراد و همه انسانها محترم و مکرم‌اند، همچنان که در حقوق اجتماعی تبعیض نژادی نیست، تبعیض جنسیتی و ملیتی نیز وجود ندارد. بنده این نظریات را در حوزه به بحث گذاشتم و از آن دفاع نمودم و معتقدم دین، مذهب، ملیت، نژاد و جنسیت افراد در جامعه نباید مانع دستیابی آنان به رتبه‌های علمی و احراز پستهای دولتی و مناصب حکومتی و برخورداری از سایر مزایای اجتماعی گردد. در زمینه حقوق اجتماعی مثل حقوق مدنی و جزایی بین زنان و مردان تفاوتی وجود ندارد، بنابراین معتقدم تمام سمت‌ها، مناصب و اموری که مردان می‌توانند در جامعه کسب کنند، خانم‌ها نیز می‌توانند آنها را به عهده بگیرند. از دیدگاه اسلام تنها در مورد «ارث» و «طلاق» تفاوت در جنسیت وجود دارد. یعنی سهم ارث پسر دو برابر ارث دختر است و در قانون

نقش روحانیت، آیات عظام و مسأله تقلید در اسلام را بیان
فرمایید؟

اعوذ بالله من الشیطان الرجیم، بسم الله الرحمن الرحیم؛ از نخستین قرون هجری در شهرهای مختلف جهان اسلام مدارس علوم دینی و مراکز علمی تشکیل شدند که هدف از تأسیس و ایجاد آنها تعلیم و فراگیری علوم دینی و تعالیم اسلامی و تبلیغ آن در بین مردم بود. در طول قرون متمادی عالمان و دانشمندان مسلمان در این زمینه کوشش و سعی فراوان داشتند و دستاورد علمی آنان تدوین متون فقهی می‌باشد که امروز در حوزه‌های علمیه تدریس می‌شود. در بین این گروه از عالمان دینی، همواره تعدادی از فقیهان به مقام اجتهاد دست می‌یافتند، یعنی توانایی استنباط احکام شرعی از کتاب و سنت را کسب می‌کردند و احکام شرعی را برای مردم بیان می‌نمودند و مردم برای عمل به احکام شرعی از مجتهد تبعیت می‌کنند که این رجوع مردم عامی به مجتهد در مسائل دینی را تقلید می‌گویند.

طلاق که آن را در اختیار مرد قرار داده است، ولی در آنجا نیز به تفصیل توضیح داده‌ایم که در این دو مورد هم تساوی و برابری بین زن و مرد وجود دارد.

مردم اروپا احساس می‌کنند در آئین اسلام هیچ انعطافی وجود ندارد، در حالی که ما متوجه شدیم در اسلام نیز انعطاف هست و ممکن است قوانین بر حسب شرایط زمانی خاص تغییر کند. نظر جنابعالی در این مورد چیست؟

وقتی ما نظرات فقهی بعضی از عالمان دینی - چه در بین تسنن و چه تشیع - را می‌نگریم ملاحظه می‌کنیم که آنان بدون در نظر گرفتن شرایط زمان و مکان و مقتضیات زمان با استدلال از مآخذ قوانین و احکام به استنباط قوانین پرداختند و حکم کلی را بیان نمودند، اگر از این منظر به قوانین اسلام و فتاوی دینی نظر افکنیم متوجه عدم انعطاف خواهیم شد، اما وقتی به مکاتب فکری برخی از عالمان گذشته از جمله ملا احمد اردبیلی (مشهور به محقق اردبیلی) یکی از بزرگترین مجتهدان و فقیهان قرن دهم هجری می‌نگریم ملاحظه می‌کنیم که با دقت و موشکافی و استدلال منطقی در فقه، به استنباط قوانین می‌پرداخت. محقق اردبیلی در مقام اجتهاد، با شجاعت و صراحت، نظر دقیق خود را بیان می‌داشت و در کنار مآخذ قوانین و احکام به اصل سهولت در دین توجه خاصی داشت و اصل آسان‌گیری دینی را که از حدیث نبوی اخذ شده، همواره مد نظر داشت و با استفاده از این اصل و با نوآوری‌های فقهی خود پویایی و نشاط را در فقه بوجود آورد. در دوره معاصر امام خمینی(س) در بین مجتهدان و فقیهان به تحول و پویایی در فقه و اجتهاد اعتقاد راسخ داشت و معتقد بود فقیهان باید به شرایط زمان و مکان و مقتضیات جامعه توجه کنند و برای مشکلات و سؤالات جهان امروز با سازوکار علمی به مسائل نوین فردی و اجتماعی پاسخ گویند. برای بنده مایه مباهات است که در مکتب آن عالم کم نظیر، روش و بینش را فرا گرفتیم و با الهام از نظریات حضرت امام(س) به طرح دیدگاه و نظرات فقهی جدید پرداختیم که تمام آنچه که در ارتباط با حقوق اجتماعی (قوانین مدنی و جزایی) و موضوع برابری بین زنان و مردان هست در حوزه بحث نمودم و از آن دفاع کردم و این نظریات در رساله عملیه و سایر کتب بنده انعکاس یافته است.

همان طور که استحضار دارید در فرانسه دخترهای محجبه را از مدارس عمومی اخراج کردند. نظر شما در این باره چیست؟

این کار از نظر موازین حقوق بشر، خلاف است و منشور حقوق بشر انسانها را در مورد نوع پوشش آزاد گذاشته است و طبیعی است که دولت فرانسه در این زمینه برخلاف موازین حقوق بشر عمل می‌کند.

غربی‌ها معتقدند در قوانین اسلام در مورد حقوق اجتماعی بین زنان و مردان تساوی و برابری وجود ندارد. به نظر شما آیا این برداشت اشتباه است؟

این برداشت غربی‌ها به استدلال و نحوه برداشت گروهی از عالمان دینی نسبت به مآخذ قوانین و احکام بوده که در پاسخ‌های قبل نیز به آن اشاره شد، وگرنه برطبق آنچه که در خصوص ویژگیهای اجتهاد پویا توضیح دادم چنانچه شرایط زمان و مکان و مقتضیات جامعه را در نظر بگیریم به استنباط بهتری دست خواهیم یافت. فقط در دو مورد اختلاف جنسیتی مطرح است یکی در مورد «ارث» است که سهم الارث پسر دو برابر دختر است و دیگری مورد «طلاق» است که طبق قوانین خانواده آن را در اختیار مرد قرار داده است. ما قبلاً در مورد این دو توضیح داده‌ایم که در اینجا نیز بین زن و مرد تساوی و عدالت برقرار است و به زن ظلم نشده است.

امروزه از طریق اینترنت و ایمیل استفتانات زیادی برای جنابعالی می‌رسد و به آنها جواب می‌دهید. قبل از اینکه در زمینه ارتباطات از وسایل پیشرفته الکترونیکی استفاده شود، افراد چگونه با شما ارتباط برقرار می‌کردند؟

طبیعی است که تمام عالمان، دانشمندان و فقیهان از وسایل پیشرفته الکترونیکی در برقراری ارتباط با سایر افراد استفاده می‌کنند و ما نیز در دنیای امروز نمی‌توانیم از این وسایل بی‌بهره باشیم، لذا پایگاه اطلاع‌رسانی مربوط به دفتر این جانب خدماتی را در اختیار کاربران اینترنت قرار می‌دهد و این کار سیر تبادل اطلاعات را در جامعه افزایش می‌دهد. در گذشته افراد از طریق ارسال نامه به طور کتبی متن استفتا را می‌فرستادند و ما نیز جواب را کتباً به آدرس آنان می‌فرستادیم، برخی از طریق تلفن سؤال خود را می‌پرسیدند و برخی نیز با حضور در دفتر، سؤالات شرعی خود را مطرح می‌کردند و پاسخ استفتا به طور حضوری به آنان تحویل می‌شد.

معمولاً از چه مناطقی برای شما سؤال فرستاده می‌شود؟ از همه مناطق چه در داخل و چه در خارج از کشور افراد سؤالات خود را ارسال می‌کنند.

آیا افراد در زمینه مسائل خصوصی در زندگی خودشان نیز سؤال می‌کنند؟

بیشتر سؤالات در زمینه مسائل دینی است ولی گاهی اوقات سؤالات اعتقادی نیز می‌پرسند. برخی سؤالات نیز در مورد حقوق بشر است. در خصوص مسائل زندگی خانوادگی نیز سؤال می‌کنند مثلاً گاهی مسائلی که موجب بروز اختلاف بین زن و شوهر می‌شود مانند نحوه معاشرت با یکدیگر، ادامه تحصیل همسر، اشتغال همسر، روابط خانوادگی با سایر اعضای خانواده و ... که گاهی اوقات ما پاسخ شرعی در مورد مسائل مختلف را بیان می‌کنیم، گاهی اوقات از نظر ارشاد و راهنمایی به افراد راه حل مناسب را ارائه می‌کنیم و خوشبختانه این نحو ارائه راهنمایی و مشاوره به افراد سبب شده که طرز تلقی افراد نسبت به همدیگر تغییر یابد و زندگی آنان مجدداً سرشار از نشاط و شادی گردد.

آیا افراد در خصوص مسائل زناشویی در کانون خانواده نیز سؤال می‌کنند؟ آیا بر این باور هستید که از منظر قوانین اسلام می‌توانید به این گونه سؤالات در زمینه زندگی خصوصی زن و شوهر پاسخ دهید؟

افراد در زمینه خصوصی ترین مسائل زندگی زناشویی سؤال می‌کنند و ما بر طبق قوانین اسلام پاسخ سؤالات را ارسال می‌کنیم و چنانچه احساس کنیم که می‌توانیم با ارشاد و راهنمایی به آنان کمک کنیم این موارد را نیز متذکر می‌شویم.

در مراجعه به بخش اینترنت در پایگاه اطلاع رسانی مربوط به دفتر جناب عالی برخی سؤالات فقهی در مورد اعمال جراحی به منظور زیبایی بینی و صورت بود که شما پاسخ این استفتا را بیان کردید، آیا هنوز در این مورد هم سؤال می‌کنند؟

هنوز هم در مورد اعمال جراحی به منظور زیبایی سؤال ارسال می‌شود و ما پاسخ می‌دهیم که از نظر شرعی مانعی ندارد، و این به

خاطر آن است که انسان به زیبایی علاقه دارد چه زیبایی مادی و چه زیبایی معنوی. آدمی این گونه است که وقتی عکسی زیبا بیندازد از مشاهده آن عکس زیبا لذت می‌برد و می‌خواهد آن را حفظ کند.

به نظر جناب عالی آیا این اعمال جراحی نوعی هزینه بیهوده و غیر ضروری محسوب نمی‌شود؟ ما از نظر شرعی حکم کلی آن را بیان می‌کنیم، اما اینکه این عمل برای افراد ضرورت دارد یا خیر و کار بیهوده به حساب آید یا از نظر بهداشت و درمان پزشکی برای اشخاص مشکل ایجاد می‌کند، مسئولیت این امور با خود افراد است.

آیا افراد سؤالات سیاسی نیز مطرح می‌کنند مثلاً این که به چه کسی رأی بدهند؟ سؤالات سیاسی نیز می‌پرسند و معمولاً این سؤالات را شفاهی می‌پرسند و ما در مورد کلیات آن توضیح می‌دهیم و پیدا کردن مصادیق و انتخاب به عهده خود مردم است، و خودشان باید آزادانه فکر کنند و تصمیم بگیرند به چه کسی رأی بدهند.

در غرب یک مسأله مهم وجود دارد و آن نظریه یکی دانستن دین و سیاست است. نظر شما در این مورد چیست؟ به نظر بنده عمده قوانین و دستورات دین در خصوص روابط اجتماعی مردم با یکدیگر و در خصوص اداره جامعه و کشور نگاشته شده است و سیاست علم تدبیر امور جامعه است، یعنی برای امور جامعه قانون دارد و به معنی خدعه، نیرنگ، دروغ و فریب افکار عمومی نیست و کسی حق ندارد به مردم وعده بدهد و پس از کسب قدرت برخلاف آن عمل کند. پیوند دین و سیاست به این معنا نیست که برای پیشبرد مقاصد خودمان از مذهب استفاده ابزاری کنیم و از نگاه آموزه‌های

معتقدم دین، مذهب، ملیت، نژاد و جنسیت افراد در جامعه نباید مانع دستیابی آنان به رتبه‌های علمی و احراز پستهای دولتی و مناصب حکومتی و بر خور داری از سایر مزایای اجتماعی گردد.

دینی دولتمردان و قدرتمندان سیاسی نباید به شیوه‌ای عمل کنند که مردم در سختی و دشواری قرار بگیرند، پیوند دین و سیاست به این معنی است که ایمان و باور قلبی مردم پشتوانه قوانین و مقررات در جامعه است. البته آنچه باعث عدم استحکام چنین پیوندی شده این است که برخی به جای متد و روش‌های اسلام برداشته‌های شخصی خودشان را ملاک عمل قرار می‌دهند و ترجیح نظر و رأی فرد بر نظر و عقل جمعی مشکلاتی را در جامعه بوجود آورده است.

AFP
به نظر جنابعالی مشکلاتی که امروز مردم با آن روبه‌رو هستند، بخاطر مجریان و دست‌اندرکاران امور اجرایی است؟

در پاسخ سؤال قبل نیز اشاره نمودم برخورد سلیقه‌ای و تفسیر شخصی از قانون اساسی و ترجیح نظر فرد بر عقل و خرد جمعی موجب بروز مشکلات برای مردم جامعه شده است و بتدریج زمینه را برای استبداد فردی فراهم می‌کند، ما از نظر قانون اساسی مشکل خاصی نداریم چنانچه همانند زمان حضرت امام(س) به قانون اساسی درست عمل کنند مشکلی بوجود نمی‌آید، متأسفانه دولتمردان به مسائل جزئی و حاشیه‌ای می‌پردازند و از مسائل کلی و اصلی جامعه غفلت می‌کنند.

AFP
نظرات و دیدگاه‌هایی که شما مطرح می‌کنید بسیار پیشرفته است ولی با نظر سایر عالمان دینی متفاوت است. آیا احساس می‌کنید در اقلیت قرار دارید؟

این درست است که برخی از نظرات و دیدگاه‌های بنده برخلاف قول مشهور است و این نشانگر باز بودن باب اجتهاد است و اجتهاد و فقه پویا متناسب با شرایط زمان و مکان و مقتضیات روز جامعه پاسخ‌های علمی و نوین ارائه می‌دهد، از همین روست که در مراکز علمی چه در حوزه و چه در دانشگاه با استقبال اندیشمندان و فرهیختگان روبه‌رو شده است و حتی افکار عمومی جامعه نیز آنها را می‌پذیرند، ولی از نظر تصویب در قوه مقننه و اجرا نیاز به گذشت زمان هست. آری، اگر امام امت(س) در بین ما بود شرایط و مقتضیات روز جامعه را در نظر می‌گرفت و قطعاً این نظریات در قوه مقننه مطرح می‌شد و به صورت قانون در می‌آمد و حالت اجرایی پیدا می‌کرد.

AFP
در سالهای اخیر دولت برای استفاده از اینترنت و نوشتن وبلاگ محدودیتهای زیادی اعمال کرده است و تعدادی از افراد بخاطر همین موضوع بازداشت و زندانی شدند. به نظر جنابعالی ایجاد محدودیت برای کاربران اینترنت که استفاده از تکنولوژی پیشرفته در زمینه تبادل اطلاعات هست، آیا این اقدام دولت درست است؟

■
**معتقدم تمام سمت‌ها،
مناصب و اموری که مردان
می‌توانند در جامعه کسب
کنند، خانم‌ها نیز
می‌توانند آنها را به عهده
بگیرند.**
■

مسئلاً ایجاد محدودیت برای افرادی که از اینترنت استفاده می کنند، خصوصاً کسانی که در زمینه علمی فعالیت می کنند یا در زمینه اقتصادی از آن بهره مند می شوند و حتی کسانی که وبلاگ می نویسند، باید در چهارچوب قانون بتوانند فعالیت کنند، این درست نیست که برای مردم محدودیت ایجاد کنند و بعد راهکار قانونی هم برای آن ارائه ندهند.

در مدتی که از اینترنت استفاده می کنید خصوصاً در چند ماه گذشته آیا با مشکل ایجاد محدودیت مواجه شدید؟

خیر، مشکل خاصی نبوده است، البته گاهی اوقات سعی می کنند برای توزیع کتب و رساله این جانب محدودیت بوجود بیاورند و ارائه نشود، و این اقدام برخی از نهادها و ارگانها با قانون اساسی مغایرت دارد و زمینه را برای استبداد فردی در جامعه فراهم می کند.

با تشکیل دولت آقای احمدی نژاد این محدودیت بیشتر شده است؟

تفاوتی با قبل نکرده است، ما کاملاً آزاد هستیم و این آثار مکتوب توزیع می شود و مردم در جریان آن قرار می گیرند، تنها در برخی موارد به طور موردی از توزیع این کتب ممانعت به عمل می آوردند.

یک مطلبی در گزارش خبرگزاری از قول شما در مورد خرافه گویی مطالعه کردم. این خرافه گویی که شما نسبت به آن واکنش نشان دادید چیست؟

بنده در پاسخ به یک سؤال این مورد را بیان کردم، وگرنه دردها و مشکلاتی که در جامعه است مسائل کلی تری است که از جمله ایجاد محدودیت برای آزادی قلم، بیان و اندیشه است، حتی افراد از انتقاد سازنده در مطبوعات نیز محروم هستند، معضلاتی که جامعه با آن مواجه هست مانند بیکاری، گرانی، تورم و مشکلات اقتصادی که باید برای آن راهکار مناسب و قانونی ارائه دهند.

شما وضعیت آینده ایران را از نظر سیاسی - اجتماعی چگونه می بینید؟

از نظر توسعه سیاسی و امکان بهره مندی از آزادیهای قانونی بعید می دانم تغییری در جامعه ایجاد شود، در مورد موضوع پرونده هسته ای ایران اگر خدای ناخواسته به شورای امنیت برود و مورد تحریم اقتصادی قرار گیریم، هم آنها ضرر می بینند و هم ایران. منتها این مردم هستند که بیشترین زیان و ضرر متوجه آنان است، در صورتی که

بهترین راهکار و راه حل منطقی برای برون رفت از این وضعیت و جلب اعتماد و اطمینان کشورهای غربی در استفاده در جهت مقاصد صلح آمیز بودن فعالیت هسته ای ایران این است که با هم مذاکره و گفتگو کنند تا به یک توافق دو جانبه دست پیدا کنند، و چنانچه بخواهند برای مذاکرات پیش شرط بگذارند و یا به طور غیر شفاف صحبت کنند یا بخواهند کلاه بر سر طرف مقابل بگذارند، قطعاً امیدی به یک توافق منطقی نمی توان داشت.

از اینکه جناب عالی وقت گذاشتید تا در خدمت شما گفتگو کنیم و از نظرات و دیدگاه هایتان بهره مند شویم تشکر می کنم.

بنده نیز برای شما آرزوی موفقیت دارم. امیدوارم هر روز آزادی های قانونی برای جامعه بشری بیشتر شود و انسانها بتوانند با آزادی کامل از این آزادی ها بهره مند شوند، و حقوق بشر در تمام کشورهای جهان به طور دقیق اعمال شود و هیچ دولتی نتواند حقوق اجتماعی شهروندان را محدود کند، البته سوء استفاده از آزادی و تمایل بشر به پیروی از هوای نفسانی و شیطانی مانند آنچه که امروز به عنوان همجنس گرایی و روند قانونی شدن آن در برخی از کشورها مایه تأسف و نگرانی است و در دنیایی که بشر با استفاده از نظریات دانشمندان و متفکران و فلاسفه به پیشرفتهای نسبتاً خوبی در زمینه علمی، اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و هنری نائل شده است، رسمیت یافتن این پدیده برای جامعه بشری با توجه به اینکه از دیدگاه ادیان توحیدی و آموزه های دینی جرم و گناه محسوب می شود، سنت زشت به شمار می آید، به هر حال دو پدیده در قرن حاضر برای جامعه بشری مشکل بزرگی را پدید آورده است: یکی موضوع همجنس گرایی که روح و روان جامعه بشری را از بین می برد و دیگری موضوع تروریسم و انجام عملیات انتحاری که خطر بزرگی است که امنیت و آرامش را از مردم جهان سلب می کند و عقلانیت به جامعه بشری حکم می کند که متفکران و دولتمردان برای مقابله با این پدیده ها و ناهنجاریهای اجتماعی و ضد بشری راهکار مناسبی ارائه دهند. به نظر بنده این دو موضوع که از دیدگاه اسلام حرام است دستاوردهای فرهنگی و تمدنی بشر امروز را تحت الشعاع خود قرار می دهد و جامعه بشری را در آینده با مشکلات زیادی مواجه خواهد کرد.